

Beleidsnotitie 2025-2029

voor het gezamenlijk opdrachtgeverschap van

Inleiding

De bibliotheek is sterk in beweging en uitgegroeid tot een onmisbare lokale maatschappelijke partner om gemeentelijke ambities waar te maken. De lokale maatschappelijke meerwaarde op gebied van geletterdheid, mee blijven doen in de samenleving en een leven lang ontwikkelen, heeft zich de laatste jaren lokaal en landelijk bewezen.

De bibliotheeksector is wettelijk stevig verankerd en goed georganiseerd in een robuust gelaagd stelsel: landelijk, provinciaal en lokaal. De positie van bibliotheken wordt bekrachtigd in een aangepaste bibliotheekwet, de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (Wsob), met een verwachte zorgplicht voor gemeenten voor volwaardige bibliotheken in elke gemeente per 2026. In 2024 is het Bibliotheekconvenant, de strategische agenda van de branche, vernieuwd met een aantal forse inhoudelijke opgaven.

De gemeenten Elburg, Epe, Hattem, Heerde en Oldebroek vormen samen de opdrachtgever voor de Bibliotheek Noord-Veluwe. Met bovenstaande ontwikkelingen en een nieuwe beleidsperiode voor alle vijf gemeenten in zicht, is het moment daar om de huidige gezamenlijke beleidsvisie te herzien en tot een nieuwe visie op bibliotheekwerk te komen.

1. Ontwikkelingen

1.1 Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)

De Bibliotheekwet, voluit Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), is op 1 januari 2015 van kracht geworden en wordt in 2026 officieel herzien. In de Wsob staan onder andere de taken, functies en verantwoordelijkheden van de bibliotheken, provinciale ondersteuningsinstellingen en de Koninklijke Bibliotheek beschreven. Over de bibliotheek wordt concreet het volgende gezegd: *Een openbare bibliotheekvoorziening heeft een publieke taak die zij voor het algemene publiek vervult op basis van de waarden onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit.*

Openbare bibliotheken omvatten in ieder geval de volgende functies, die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek:

- kennis en informatie beschikbaar stellen
- mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie
- stimuleren om te lezen
- ontmoetingen en debatten organiseren
- mensen laten kennis maken met kunst en cultuur.

Een deelnemer aan het netwerk van openbare bibliotheken:

- maakt met de andere deelnemers gebruik van een gezamenlijke catalogus van beschikbare werken
- is onderdeel van het interbibliothecaire leenverkeer
- voert zijn collectiebeleid overeenkomstig het gezamenlijk collectieplan
- maakt gebruik van een op de andere deelnemers afgestemde digitale infrastructuur

- stemt zijn administratie van leden en zijn algemene voorwaarden af op de andere deelnemers
- ondersteunt het onderwijs.

Een significante wijziging in de Wsob is de toevoeging van de zorgplicht. Het kabinet heeft geconstateerd dat na jaren van bezuinigingen niet alle gemeenten meer een volwaardige bibliotheek hebben. Dat wil het kabinet veranderen. Gemeenten krijgen daarom extra geld toegekend en vanaf 2026 ook een wettelijke taak, ook wel de zorgplicht genoemd. Het doel is dat iedere inwoner binnen een redelijke afstand toegang moet hebben tot een volwaardige openbare bibliotheek. In dat kader heeft het Rijk in 2023 en 2024 de ‘Regeling eenmalige specifieke uitkeringen lokale bibliotheekvoorzieningen’ (SPUK-regeling) in het leven geroepen t.b.v. het realiseren van toekomstbestendige lokale bibliotheekvoorzieningen. Voor Noord-Veluwe is een aanvraag gedaan en toegekend voor Epe en Oldebroek. Vanaf 2025 kent het Rijk de gemeenten Elburg, Epe, Hattem, Heerde en Oldebroek ieder structureel (jaarlijks) € 100.000 toe om een volwaardige openbare bibliotheek voor alle inwoners te waarborgen.

Bijkomende verplichting die voortvloeit uit de wetswijziging is dat iedere gemeente een meerjarenplan inclusief financiële paragraaf moet hebben op het bibliotheekwerk in hun gemeente.

Aanvullend op de wetstekst zal door het ministerie nog een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) worden opgesteld waarin nadere verplichtingen (kunnen) staan rondom de bibliotheekvoorziening. Ook kunnen d.m.v. bestuurlijke afspraken of een handreiking van de VNG nog verdere aanwijzingen worden gegeven voor de invulling van een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening. Als deze beschikbaar komen, zullen we de consequenties hiervan in gezamenlijk bestuurlijk overleg bespreken.

1.2 Bibliotheekconvenant 2024-2027

Het bibliotheekconvenant is een inhoudelijke aanvulling op de bibliotheekwet. De wet regelt de stelselverantwoordelijkheid: het zegt welke overheid wat moet doen om tot een goed bibliotheeknetwerk te komen. Het bibliotheekconvenant, opgesteld door zes partijen (het Ministerie van OCW, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de KB, de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN) en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB)) geeft richting aan de inspanning die nodig is om tot een dergelijk bibliotheeknetwerk te komen. In 2024 hebben zij gezamenlijk het nieuwe convenant bekrachtigd.

Het Bibliotheekconvenant 2024-2027 kent drie maatschappelijke thema's:

- 1) Geletterde samenleving
- 2) Participatie in de informatiesamenleving
- 3) Leven lang ontwikkelen.

Langs deze lijnen hebben de gemeenten Elburg, Epe, Hattem, Heerde en Oldebroek gezamenlijk inhoudelijke doelstellingen geformuleerd die elk van de bestuurlijke en inhoudelijke partijen als uitgangspunt van beleid nemen.

2. Regionale beleidslijnen

2.1 Uitgangspunten

- **Samenwerking** als basis voor de dienstverlening: een integrale aanpak om de inwoners optimaal te bereiken en doelen te realiseren.
 De bibliotheek werkt voor haar dienstverlening nauw samen met organisaties in (onder andere) het onderwijs en sociaal domein, met wijkcentra, culturele organisaties en lokale initiatieven. Door gebruik te maken van elkaars expertise, faciliteiten en mankracht, staat de bibliotheek sterker in de realisatie van haar doelen.
- **Balans** tussen gezamenlijke afspraken en lokaal maatwerk.
 De regionale beleidslijnen zijn voor alle gemeenten gelijk, maar in de uitvoering is er veel ruimte voor lokaal maatwerk. De gemeenten geven individueel een beschikking af aan de bibliotheek en daarmee bepaalt iedere gemeente voor zichzelf (en in overleg met de bibliotheek) hoe de randvoorwaarden eruit zien. Dit kan ook worden opgenomen in het toekomstig verplichte meerjarenplan. De bibliotheek kan op haar beurt met de programmering inspelen op lokale behoeften.

2.2 Doelstelling

De Bibliotheek Noord-Veluwe is dé basisvoorziening, inspiratiebron en ontmoetingsplek voor lezen, leren, informeren en participeren.

2.3 Gezamenlijke regionale kaders

Naar aanleiding van de verkenning en de twee sessies worden gezamenlijke kaders geformuleerd. Deze zijn ingedeeld aan de hand van het Bibliotheekconvenant 2024-2027 waaraan het Rijk, de provincies, de gemeenten en de bibliotheken zich hebben geconformeerd.

2.3.1 Geletterde samenleving

De geletterde samenleving richt zich op de jeugd. De bibliotheek is vanaf de vroegste jeugd een essentiële partner bij het stimuleren van lezen.

- **Actieve inzet op voorkoming van laaggeletterdheid**

Laaggeletterdheid wordt officieel gemeten vanaf 16 jaar. In Nederland zijn er 2,5 miljoen laaggeletterden van 16 jaar en ouder. Dat is ca. 12% van de bevolking.¹ Van de jeugd t/m 15 jaar heeft inmiddels 30% onvoldoende leesvaardigheden.² Dat is bijna een derde van de jeugd en dat is een zorgelijke ontwikkeling. De bibliotheek zet daarom met steun van de gemeenten vol in op het voorkomen van laaggeletterdheid, startend bij de vroegste jeugd.

- **de Bibliotheek op school naar 100%**

Het doel is om de Bibliotheek op school (dBos) in alle gemeenten naar 100% te krijgen, zowel voor het basisonderwijs (PO) als voortgezet onderwijs (VO). Als er een wens is bij de school voor een passend alternatief, gaan de bibliotheek en scholen samen kijken naar wat mogelijk is.

Op dit moment is 83% van de PO en VO-scholen in de regio Noord-Veluwe aangesloten bij dBos. Dit ligt ver boven het landelijk gemiddelde van 50,3% en het Gelderse gemiddelde van 52,5%. De deelname per gemeente varieert en ligt tussen 57% en 100%.

- **Meer aandacht voor leesplezier**

Plezier in lezen is de sleutel voor leesbevordering. In de afgelopen jaren heeft in het onderwijs de nadruk gelegen op technisch lezen. Leesplezier is echter het fundament voor leesbevordering. Zeker met het oog op de toenemende laaggeletterdheid en de noodzaak voor persoonlijke ontwikkeling (mee kunnen doen in de samenleving) is het essentieel dat de bibliotheek, samen met het onderwijs, inzet op leesplezier én op begrijpend lezen als basis voor leesvaardigheid.

2.3.2 Participatie in de informatiesamenleving

Iedereen moet mee kunnen doen in de informatiesamenleving. Bibliotheken hebben een rol bij basisvaardigheden, digitale vaardigheden en democratie en burgerschap.

- **Het bereik van IDO vergroten**

Het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) is een laagdrempelig en gratis steunpunt bij vragen over de digitale overheid. De digitalisering van de maatschappij neemt alleen maar toe, de laaggeletterdheid neemt toe en de bevolking vergrijst. Daarom zet de bibliotheek in op het nog ruimer toegankelijk maken van het IDO en het verbreden van de dienstverlening om de inwoners optimaal te kunnen helpen bij hun ondersteuningsvraag.

¹ Online tool Geletterdheid in zicht, www.geletterdheidinzicht.nl (geraadpleegd 8 januari 2025)

² Stichting Lezen en Schrijven, *Eén op de drie 15-jarige leerlingen in Nederland heeft onvoldoende leesvaardigheid*, www.lezenenschrijven.nl (Geraadpleegd 13 januari 2025)

2.3.3 Leven lang ontwikkelen

Leven lang leren is met name gericht op jongvolwassenen en volwassenen. Voor iedereen een openbare, neutrale en laagdrempelige leer-, ontmoetings- en ontwikkelplek.

- **Het bereik van de Taalpunten vergroten**

In Nederland zijn er 2,5 miljoen laaggeletterden. Daarvan hebben bijna 1,8 miljoen mensen van 16 tot 65 jaar moeite met taal en/of rekenen. Daarbovenop hebben bijna 740 duizend 65-plussers moeite met taal en/of rekenen.³ Dat is ca. 12% van de bevolking.⁴ In de gemeenten in de regio Noord-Veluwe liggen percentages laaggeletterdheid voor inwoners tussen 16-65 jaar tussen 13-17%.⁵ Hiermee is de laaggeletterdheid hoger dan het landelijke gemiddelde. Dit onderstreept het belang dat de bibliotheek met steun van de gemeenten vol inzet op het bestrijden van laaggeletterdheid bij (jong)volwassenen. Dit doet de bibliotheek door het faciliteren van Taalpunten.

Een Taalpunt is een fysieke plek in de bibliotheek voor inwoners die moeite hebben met lezen, schrijven en/of spreken. De bibliotheek helpt de inwoner bij het zoeken naar een cursus, taalgroep of taalcoach in de buurt en daarmee met de persoonlijke ontwikkeling. Dit alles is opgenomen in het gezamenlijke 'Meerjarenbeleidsplan 2025-2029 Taalhuis Noord-Veluwe' (d.d. november 2024).

- **Gratis lidmaatschap naar 27 jaar**

In het convenant wordt ingezet op verruiming van het gratis lidmaatschap. In de landelijke praktijk gaat het om het verhogen van het gratis lidmaatschap naar 27 jaar. Hierdoor wordt de uitstroom van leden (vanaf 18 jaar) tegengegaan. Het gaat om vaak nog studerende en zichzelf ontwikkelende jongvolwassenen. De uitstroom is een landelijke tendens en bij de Bibliotheek Noord-Veluwe ligt dit op ca. 96%. Het verruimen van het gratis lidmaatschap is belangrijk om leden te kunnen behouden. Maar het is vooral belangrijk om impact te blijven maken: inwoners kunnen zich persoonlijk blijven ontwikkelen, leesvaardigheid, leesplezier en kennis op peil houden of vergroten. Bovendien zorgt het ervoor dat inwoners in contact blijven met de activiteiten van de bibliotheek.

De bibliotheek zet actief in op gebruik door deze doelgroep d.m.v. passende marketing en communicatie. In de huidige beleidsperiode (in 2028) evalueren we de verruiming van het lidmaatschap. Hiervoor doet de bibliotheek gedurende de beleidsperiode effectmetingen.

- **Toegankelijkheid: de bibliotheek als ontmoetingsplek voor iedereen**

De bibliotheek heeft als wettelijke taak een plek te zijn voor debat en ontmoeting. Maar nog meer dan dat, is de Bibliotheek Noord-Veluwe één van de veilige, neutrale en laagdrempelige ontmoetingsplek voor al onze inwoners. Bibliotheken zijn toegankelijk voor iedereen en daarmee een anker in de samenleving.

- **Optimalisering van openingstijden en professionele bemensing**

Bij het toegankelijk maken en houden van de bibliotheek, hoort ook de optimalisatie c.q. uitbreiding van openingstijden en professionele bemensing. Dit maakt de bibliotheek en de aangeboden dienstverlening toegankelijker voor de inwoners van onze gemeenten.

³ Stichting Lezen en Schrijven, *Kennisblad Laaggeletterdheid*, www.lezenenschrijven.nl (geraadpleegd 9 januari 2025)

⁴ Online tool Geletterdheid in zicht, www.geletterdheidinzicht.nl (geraadpleegd 8 januari 2025)

⁵ Online tool Geletterdheid in zicht, www.geletterdheidinzicht.nl (geraadpleegd 8 januari 2025)

- **Maatschappelijke stageplekken**

De Bibliotheek Noord-Veluwe heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid als het aankomt op het aanbieden van stageplekken. Daarom zet de bibliotheek actief in op het aanbieden van maatschappelijke stageplekken voor scholieren.

2.3.4 Randvoorwaardelijke afspraken

Gezamenlijke afspraken tussen de gemeenten Elburg, Epe, Hattem, Heerde en Oldebroek, en de Bibliotheek Noord-Veluwe.

- **Inzet van marketing en communicatie om het bereik te vergroten**

Om de inwoners beter te kunnen bereiken met haar dienstverlening, zet de bibliotheek in op optimalisatie van marketing en communicatie. De communicatie moet voor alle doelgroepen helder en begrijpelijk zijn en de dienstverlening moet onder de aandacht worden gebracht van (potentiële) doelgroepen. Verschillende doelgroepen vragen om verschillende communicatiemiddelen, een andere aanpak en andere taal.

- **Verdeling verantwoordelijkheden en financiën**

- De deelnemende gemeenten zijn afzonderlijk verantwoordelijk voor de bekostiging van de huisvestingslasten van de bibliotheekvoorziening in de desbetreffende gemeente.
- De deelnemende gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de BackOffice algemeen en Backoffice educatie kosten van de bibliotheekvoorziening op basis van de inwoneraantallen, die per jaar worden geactualiseerd.
- De indexering van de subsidie ten behoeve van de bibliotheekvoorziening wordt door de deelnemende gemeenten afzonderlijk vastgesteld.

- **Vervolg beleidsproces**

- De wijziging van de wet met een zorgplicht voor bibliotheekwerk levert nieuwe verplichtingen op maar ook extra rijksmiddelen.
- De zorgplicht gaat naar verwachting in 2026 in en de wet zal vragen om een gemeentelijk meerjarenplan voor (de versterking van) het bibliotheekwerk. De gemeenten hebben de wens om dit meerjarenplan gezamenlijk op te stellen. Deze beleidsnotitie vormt daarbij de basis. De verwachting is dat dit meerjarenplan in 2026 kan worden opgesteld en zal een horizon kennen van 2027 tot 2030.
- Er wordt door het Rijk vanaf 2025 voor onze gemeenten structureel per gemeente € 100.000 per jaar beschikbaar gesteld voor versterking van de bibliotheek. Deze middelen zijn voor 2025 en 2026 beschikbaar gesteld middels een decentralisatieuitkering en per 2027 zal dit algemeen in het gemeentefonds beschikbaar komen. Hiermee kunnen lokale ambities voor bibliotheekwerk worden ingevuld.
- Het financiële meerjarenperspectief 2027-2030 zal in het gemeentelijke meerjarenplan een plek moeten krijgen.

Voor de jaren 2025 en 2026 worden de extra middelen meegenomen in de voorjaarsnota 2025 en begroting 2026. De bibliotheek levert een voorstel voor de aanwending van deze middelen aan. De besluitvorming is aan de gemeenten.